

ศิลปากร

นิตยสารรายสัปดาห์เดือนธันวาคมศิลปากร

ปีที่ ๒๐

เล่ม ๔

พฤศจิกายน

พ.ศ. ๒๕๑๔

สารบัญ

ปีที่ ๒๐ เล่ม ๔

พฤศจิกายน

๒๕๑๕

๑. สารบัญเล่มนี้ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอฯ และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ หน้า ๑
๒. พระโศภิตาธิราชวโรดม ศาสตราจารย์ หม่อมเจ้าสุภัทรทิศ ดิศกุล ,, ๒๘
๓. เอกสารเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และวรรณคดีไทย ซึ่งคัดมาจาก
ต่างประเทศ ในความครอบครองของกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์
และกองหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร นันทา วรเนติวงศ์ ,, ๓๘
๔. ปืนใหญ่เมืองเหนือ ศาสตราจารย์ นายแพทย์สำราญ วงศ์พำพันธ์ ,, ๕๕
๕. วิเคราะห์ปัญหาการสืบตระกูลของพระเจ้ามังราย ภูธร ภูมะธน ,, ๖๒
๖. ศิลปารักษ์ถิ่นแดน จันทนนครจำปาศักดิ์
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ประสาร บุญประคอง ,, ๗๔
๗. คำจารึกที่ฐานพระพุทธรูปจากวัดกลางเวียง
เชียงราย (พ.ศ. ๒๒๘๐) ฮันส์ เพนธ์ ,, ๗๗
๘. จดหมายเหตุการณ์เดินทางของคณะนาฏศิลป์ กรมศิลปากร ไปแสดง
ณ สาธารณรัฐประชาชนจีน ๑๕ เมษายน - ๖ พฤษภาคม ๒๕๑๕
... .. ทรงสรรค์ นิลกำแหง ,, ๗๘

SILPAKON

Vol. 20

November 1976

No. 4

1. San Somdet (Letters between Their Late Royal Highnesses
Prince Naris and Prince Damrong)	Page 1
2. Avalokitesvara
by Prof. M.C. Subhadradis Diskul	„ 28
3. Thai Literary and Historical Documents from
abroad now kept in Literature and History
Division and the National Library, Department of Fine Arts
by Nantha Voranetivongs	„ 38
4. Cannons from the North of Thailand
by Prof. Doctor Samran Wangsapah	„ 59
5. Notes on King Mungrai's Descendants
by Phootorn Phoomathon	„ 62
6. Stone Inscription from Lek Cave, Champasak Province,
Democratic People's Republic of Laos
by Prasarn Boonprakong	„ 74
7. Inscription at the Base of Buddha Image Wat Klang Wiang,
Chiangrai (B.E. 2280)
by Hans Penth	„ 77
8. A Report on Thai Dancing Troupe to the People's Republic of China,
15 April—6 May 1976
by Songsarn Nilkumhaeng	„ 78

ศิลาจารึกถ้ำเลข จังหวัดนครจำปาศักดิ์

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ของ

ประสาร บุญประคอง

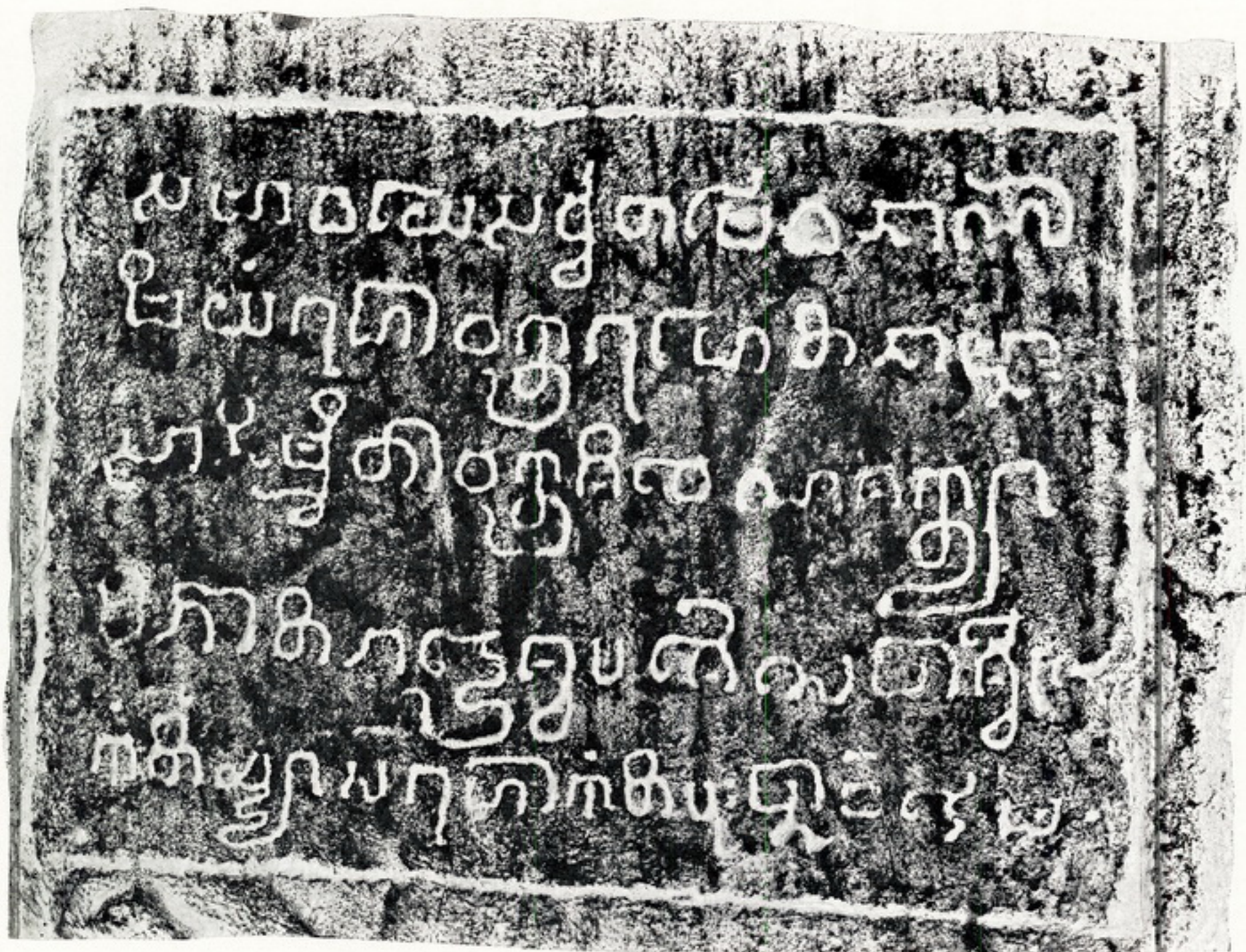
ศิลาจารึกหลักนี้ ได้มาจากถ้ำเลข ตำบลหนองเวียง อำเภอเมือง จังหวัดนครจำปาศักดิ์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มี ๕ บรรทัด จารึกเป็นอักษรขอมอินเดียได้ ๔ บรรทัด แรกเป็นภาษาสันสกฤต บรรทัดที่ ๕ เป็นภาษาเขมร วัตถุขนาดส่วนกว้าง ๖๕ ซม. ส่วนสูง ๔๕.๕ ซม. ส่วนหนาประมาณมิได้ เพราะจารึกติดกับภูเขา เนื้อวัตถุที่จารึกเป็นหินทราย สีเทา

จารึกอีกแห่งหนึ่ง ซึ่งอยู่ในสถานที่เดียวกัน แต่ห่างกันเล็กน้อย มี ๒ บรรทัด เป็นอักษรขอมอินเดียได้ ๑ ภาษาสันสกฤตปนภาษาเขมร วัตถุขนาดส่วนกว้าง ๔๑.๕ ซม. ส่วนสูง ๒๐ ซม. ส่วนหนาประมาณมิได้ เพราะจารึกติดกับภูเขา วัตถุที่จารึกเป็นหินทราย สีเทา

เสด็จเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ได้มีหนังสือถึงอธิบดีกรมศิลปากร ลงวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๖ ขอฟุ้ชำนานุกรการอ่านจารึกและทำการอัดสำเนาจารึกกับช่างภาพอีก ๑ คน ไปทำการอัดสำเนาและถ่ายภาพจารึก อธิบดีกรมศิลปากรอนุมัติให้ข้าราชการไปปฏิบัติงาน ๒ ท่าน คือ นายรูป นวลยง และนายประสาร บุญประคอง กำหนดเดินทางตามเสด็จเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ในวันที่ ๑๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๖ นั้นเอง แต่เสด็จเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ยังทรงรักษาพระองค์อยู่ในโรงพยาบาลพระมงกุฎฯ แผนกโรคหัวใจ นายแพทย์ใหญ่สั่งให้พักอีก ๓ สัปดาห์ จึงกลับได้ ฉะนั้น วันเวลาเดินทางจึงต้องเลื่อนไปเป็นวันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

นายรูป นวลยง และนายประสาร บุญประคอง ได้เดินทางตามเสด็จเจ้าบุญอุ้ม ณ จำปาศักดิ์ ไปทำการอัดสำเนาและถ่ายภาพจารึก ที่จังหวัดนครจำปาศักดิ์ และจังหวัดปากเซ ตั้งแต่วันที่ ๑๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ถึงวันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้ปฏิบัติราชการอยู่ในจังหวัดนครจำปาศักดิ์ ๗ วัน และในจังหวัดปากเซ ๒ วัน รวมเป็นเวลา ๙ วัน เดินทางไปกลับอีก ๒ วัน รวมเวลาทั้งหมดเป็น ๑๑ วัน

ศิลาจารึกหลักนี้อยู่บนเขาปากถ้ำเลข เดินทางจากวัดภูซันไปประมาณ ๘๐๐ เมตร ครั้นถึงปากถ้ำเลข เห็นตัวอักษรจารึกอยู่บนเพดานปากถ้ำเลข การอัดสำเนาจารึกลำบากอยู่ ยืนก็ทำไม่ถนัด นั่งก็ทำไม่ถึง จำเป็นต้องยืนยองโย่ นั่งก็ไม่ใช่ ยืนก็ไม่เชิง กว่าจะทำการอัดสำเนาได้แต่ละสำเนาช่างลำบากยากเย็นเสียจริง

ศิลาจารึกปากถ้ำเลข จังหวัดนครจำปาศักดิ์
หลักที่ ๑

ศิลาจารึกปากถ้ำเลข จังหวัดนครจำปาศักดิ์
หลักที่ ๒

อักษรของจารึกหลักนี้ สันนิษฐานว่า อยู่ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ ๑๓ ถึง พุทธศตวรรษที่ ๑๖^๑

ดร. อาร์ ซี. มะจุมดาร์ (R.C. Majumdar) กล่าวไว้ในหนังสือ *Inscriptions of Kambuja* หน้า ๔๙ ว่าถ้ำนี้นายวักตรศิวะได้เจาะภูเขาภักทเรศวร (ภูเขาของวักฏ) ให้เป็นถ้ำเพื่อการปฏิบัติสมาธิของนักพรต และเรียกถ้ำนี้ว่า วักตรคุหา และจารึกภาษาเขมร ๒ บรรทัดสั้น ๆ มีคำสาปแช่งแก่ผู้บังอาจทำลายถ้ำนี้

คำอ่านศิลาจารึกปากถ้ำเลข จังหวัดนครจำปาศักดิ์

นายประสาร บุญประคอง อ่าน

นายชูศักดิ์ ทิพย์เกษร แปล

หลักที่ ๑

คำจารึก

๑. สมารเย สรวุตโปธนาณา
๒. มียํ คุหา วกฺตฺรคุเหติ นามฺนา
๓. สา นิรมฺมิตา วกฺตฺรศิวเณ ศกฺตฺยา
๔. วิภาติ ภทฺทเรศฺวร ไสเล ปารุเศว
๕. กํติจฺจุยาสคุหา กํติระปฺนางโทษ

คำแปล

ถ้ำนี้มีชื่อว่า วักตรคุหา ซึ่งนายวักตรศิวะ
ได้สร้างไว้ด้วยกำลังของตน เพื่อการบำเพ็ญ
สมาธิของบรรดานักพรต ย่อมเจริญรุ่งเรือง
อยู่ที่ข้างภายในเขา ภักทเรศวร

เชิงอรรถ ๔ บรรทัดแรก

โดย นายชูศักดิ์ ทิพย์เกษร

สมารเย
สรวุต
ตโปธนาณามียํ

ตโปธนาณาม—

= เพื่อการบำเพ็ญสมาธิ
= ทังสน, ทังปวง
แยกเป็น ตปสฺ (ตะบะ) + ธนาณาม
(แห่งทรัพย์ทั้งหลาย) อียํ (นี้)
แห่งบุคคลผู้มีธรรมเครื่องเผากิเลสเป็นทรัพย์
(หมายถึงนักพรต)
แยกเป็น วกฺตฺร (หน้า) + คุหา (ถ้ำ) + อิติ (ว่า)
แยกเป็น สา (นั่น) + นิรมฺมิตา (อัน.....สร้างแล้ว)

วกฺตฺรคุเหติ
सानิรมฺมิตาวกฺตฺรศิวเณศกฺตฺยา

๑ อักษรในจารึกหลักนี้ คล้ายกับอักษรในจารึกหลัก “เข ฐมา” ซึ่งตกอยู่ในสมัยพุทธศตวรรษที่ ๑๑ - ๑๓ แต่มีตัว ร ซึ่งเขียนเป็น U (อาจวิวัฒนาการมาจาก U อยู่ในจารึกนี้ด้วย ตัว ร แบบนี้มีใช้ในพุทธศตวรรษที่ ๑๓ และจะพบในจารึกเมืองกะลิงกะในพุทธศตวรรษที่ ๑๖ ด้วย

วฤตฺรศิเวณ

(อันทายักตรศิวะ) + ศกฺตฺยา (ด้วยกำลัง)

วิภาติภทฺทเรศฺวโรไสเลปารุเศว

แยกเป็น วิภาติ (ย่อมรุ่งเรือง, งาม) + ภทฺทเรศฺว
(ชื่อของภูเขาสี) + ไสเล (ในภูเขาสี) + ปารุเศว
(ที่ข้าง ๆ, ข้าง)

ใจความบรรทัดที่ ๕

โดย ดร. อุไรศรี วรสาริน

“ห้ามกันถ้า ห้ามทำลายผนัง (ซึ่งการทำลาย) เป็นความผิดอย่างหนึ่ง”^๒

หลักที่ ๒

นายประสาร บุญประคอง อ่าน

ดร. อุไรศรี วรสาริน แปล

คำจารึก

คำแปล

๑. กัมปีเตวคฺการ เล คุ-

ห้ามก่อสร้างอาคาร บน-

๒. หา

ถ้า

เชิงอรรถบรรทัดที่ ๕ และ ๒ บรรทัดสุดท้าย

โดย ดร. อุไรศรี วรสาริน

กัม

= อย่า

ติ

= ที่

ระ

= รื้อ, ทำลาย

ปฺนาง

= ผนัง

โทษ

= โทษ

กัม

= อย่า

ปี

= และ, แล้ว

กัมปี

= อย่า, ห้าม

เตว

= ทำ

อาคาร

= อาคาร

เล

= บน

คุหา

= ถ้า

๒ พิจารณาตามรูปศัพท์แล้ว ข้อความตอนนี้อาจเป็นภาษาสันสกฤตปนภาษาเขมรก็ได้ ซึ่งจะมีคำว่า “ถ้ามีเพิง (หลังคา) นำรณรมย์ (กนฺติ) การทำลาย (ระ) ผนัง (ปฺนาง-ภาษาเขมร) อันนำรณรมย์เป็นความผิดอย่างหนึ่ง (ชุศักคิ)

พระพุทธรูปจากวัดกลางเวียง เชียงราย (พ.ศ. ๒๒๘๐)
 ภาพถ่ายโดย ฮันส์ เพนซ์ (พ.ศ. ๒๕๑๘)